

tada de Cerverí) d'on resultà després, com en el cas present, deglutinació, en el nom del suro *metxot* i del riu *Metge* de Berga, pròpiament 'mans, domat, canalitzat' (cast. dial. *amiésgado* 'espècie de maduixa' < **demiéstago* FRAGUM DOMÉSTICUM).

Domentre, provinent del ll. DŪM-ĪNTERĪM, la forma etimològica i ben documentada en les més afins de totes les llengües germanes que rodegen la nostra; que és com si en tinguéssim testimonis catalans: «Ganré de morts resussitet / *domentre que* am nós estet» en l'Evangeli llenguadocià de Nicodem (fi segle XIII), «et ancar no m'en sui vengatz: / mas *domentres qu'ieu* tenc los datz, / lor en cuich rendre guizerdon» en el trobador provençal Gui de Cavalhon, del període clàssic (veg-ne més en PSW II, 79); it. ant. *domentre*: «*domentre che* 'l nocchier ci varca» en el toscà Fazio degli Uberti (1346); «álcate del juego *domientre* estás ondrado: / si se cambia la mano serás bien derribado» en el *Libro de Alexandre*, lleonès i aragonès, de mj. S. XIII. Car també en aquestes llengües veïnes observem el mateix procés d'alteració del mot que en la nostra. *Dementre* es troba ja en el trobador Marcarbú de mj. S. XII («*dementre* qu'él es sas e saus deuri' anar al lavador»); i *mentre* és corrent en els antics textos occitans més clàssics (*Castiagilós*, i Guiraut de Bornelh, i en la *Croz. Albigesa* tant l'un com l'altre); l'it. *mentre (che)* des de Dante (incloent-hi el sentit temporal amb *che*, «mentre che il vento, come fa, si tace», *Inferno*), Boccaccio i Brunetto Latini; en castellà *dementre* freqüent des de primers del S. XIII etc., i del mutilat *mientre* ja n'hi ha allà un testimoni de fi S. x.

En llatí clàssic DUM és el mot corrent amb l'ofici de 'mentre', INTERIM i la seva variant *interea* són els termes normals per dir 'entretant, mentrestant'. Per a més èmfasi sovint es combinaven, fins en la llengua més clàssica, i més encara en l'estil familiar. És veritat que llavors els dos mots van, més sovint, més o menys separats per d'altres, i també es dona força el cas de l'ordre invers *interim dum*; no sempre és així, i en algun cas més tardà, hi ha una veritable soldadura dels dos mots *dum + interim*, com en el comentari de Donat a l'Eneida (xi, 20, p. 408.26, cf. *TbLL* v, 2232.1-4).

Amb aquelles lleugeres diferències, la combinació de les dues paraules la trobem molt sovint, i fins en els clàssics més purs: «*interim dum* de condicionibus inter se agunt, paullatim circumventus, interficitur», Cèsar (B. G. III, 37), «*interim da* mihi savium, *dum ille bibit*», Plaute (*Sticho*, 764: 'mentre ell beu fes-me un petonet'), «*interim dum* ante ostium sto, notus mihi quidam obviam venit», Terenci (*Eun.* v, ii, 3), «*dum* coquitur, *interim* potabimus», Plaute (*Men.* i, iii, 31), «*Dum* haec Veis agebantur, *interim* Capitolium in ingenti periculo fuit», T. Livi (v, 47.1); i fins en Ciceró, sols que aquest prefereix *interea*: «*Haec dum* aguntur, *interea* Cleomenes jam ad Helori litus pervenerat» (*Verres* II, 38.92). Veg. més en ACJuret (*Système de la Syntaxe Latine*, pp. 331-2). És clar que fou ben fàcil el pas d'això a la combinació cada cop

més estereotipada DUM INTERIM...

Vulgarment, la frase de Cèsar, INTERIM DUM ---, es va convertir en DŪMĪNTERĪM DE CONDICIONIBUS AGUNT INTERFICITUR 'dementre tractaven de les condicions, l'envoltaren i el mataren'.

Com ja hem notat en Llull i d'altres, la construcció més freqüent en la llengua antiga era *mentre que, dementre que*, si bé ja en Llull es troben casos on s'omet *que*, i això anà essent cada cop més general, almenys en l'acc. pròpia, temporal; car avui se sol distingir, reservant *mentre que* per contraposar dues proposicions o afirmacions que presentem juntes: *jo treballa per ella, mentre que ell li és una càrrega*, en canvi *mentre ell la distreia l'altre s'ho emportà*. Però el conservador llenguatge de la cançó popular usava encara *mentre que* en l'acc. temporal: «*mentre que* se pentinava - passa sa germana Martra», MilàF (*Romillo*, 12.2, recollit al Penedès i ja en l'ed. de 1853); en una de reco. a L'Espluga de Francolí (i en altres set llocs de tot el Princ. i Ross., amb poca variació del mot o sense) jo llegiria: «--- va sopà 'l Senyó, / *mentre que* sopave - fa 'questa rahó» en lloc de *mentre ne sopave* que va dir el recitador, tot i que després ve: «*mentre* oració feye - veu vení 'l traidó» (*Romillo*, 13.8, 13.15).

CPT.: *Mentrestant* [S. xv]. El que es troba llavors (potsers no únicament) és *mentretant*: «*Mentretant* los dos ancians se meteren a tractar matrimoni de la Güelfa ab Boca-de-Far», *Curial* (NCL I, 157); però el que usava Verdaguer, ja en l'esborrall de l'*Atl.*, és *mentrestant*: «Enmitg de tal ruina sortint dalt, i engorgant-se / debaix de rodants bultos, Alcides, cada cop, / entre monts d'aygua y terres *mentrestant* va esquitllant-se / y l'herba de la vora veu de sa mà més prop» (IX, 1c); *AlcM* cita *mentretant* en Fc. Alegre (fi S. xv) i *mentrestant* en Ruyra. Creia Fouché que és primer ho havia negat, afirmant que contenia *tant* (AORBB II, 25), després ho va admetre perquè també troba *estant que* en un sentit semblant (*Gram. Hist. Cat.*, 389).

Totes dues coses són defensables, en efecte, cf. en *estando* usat amb el valor del cast. *mientrastanto* en la *Farça a manera de tragedia* (escola bucòlica de J. del Encina, publ. a Val. 1537, *RHispan.* xxv, 294); tanmateix no vaciïo a decidir-me per TANTUM, tenint en compte: que és menys rebuscat; que és el que suposen el cast. *mientrastanto* [DAut.: «menos culto que *entretanto*»], el sinònim *entretant* i cast. *entretanto*; els anàlegs de sentit poc diferent fins a *tant que*, fr. *jusques à tant*, i *tant que*; i en fi de *mentre tan que* oc. ant., del qual Lewent (ASNSL CLII, 227) cita dos exemples ja en el *Jaufré*, junt amb altres combinacions de *tant* amb prep. i conjuncions. Quant a la -s- intermèdia descarto la idea que vingui de EX TANTO, vist que *mentres* amb -s- adverbial és ja tan freqüent des de c. 1400, i en castellà és òbvia la formació de *mientrastanto* amb el cast. normal *mientras* [*demientras* Nebrija]; cf. *domentres* en Gui de Cavalhon.

Altres combinacions; que són sobretot valencianes. *Entrimentres* 'mentrestant' Val. (J. G. M., 1936), *entrementes* Maestr. i PnaCast. (GaGirona, pp. 282); i jo